

2. - hlasový projev redaktora a respondenta (rozdíly mezi psaným a mluveným projevem obecně a v rozhlasovém zpravodajství), příprava hlasového profesionála, komunikace s respondentem („umění vést rozhovor“).

Způsob projevu rozhlasového redaktora – má být charakteristický či neutrální? Odlišnosti nejen mezi soukromými a veřejnoprávními stanicemi, ale i mezi jednotlivými stanicemi a formáty/žánry veřejnoprávních stanic). Ve zpravodajství je ale preferován hlavně neutrální projev (ne „herecký“, exponovaný apod.)

Vliv řečových vad a nedostatků – v rozhlase vyniknou více, než v televizi (při absenci obrazy větší koncentrace na zvuk, tedy i na jeho nedostatky)

Hlasová cvičení (jednak pro odstranění některých nedostatků, jednak pro rozmluvení – zejména ráno, ale i v průběhu dne), snaha o profesní hlasový projev i mimo vlastní vysílání a natáčení

Výslovnost, modulace, skladba věty při improvizovaném projevu (různá výplňová slova, zadržování, vracení se k myšlence apod. – nejprve musím vědět, co chci sdělit, pak dokážu myšlenku říct na „jeden záta“)

Nutnost zpětné kontroly – pro barvu hlasu, výslovnost, změny tempa, modulaci, akcenty – čas od času si svůj projev nahrát, poslouchat se pak raději s určitým odstupem.

Hovorový či spisovný projev? – i spisovný může být barvitý, nešroubovaný (záleží na stylu dané stanice), odhodit literární konvence, mluvit „jako při rozhovoru s kamarádem“, vždy jakoby pro jednoho jediného konkrétního posluchače.

I při neformálnějším vyjadřování nutno dodržovat základní pravidla jazyka („konzert“, „děvčata šly“ atd.) – média (zejména R a TV) mají velký vliv na vývoj jazyka ve společnosti (viz „angličtina BBC“), pro samotného redaktora je spisovný jazyk v podstatě povinností, u respondenta hlídat ty největší prohřešky – buď vědět, že půjde stříhnout, nebo požádat o správnou formulaci (decentně – například „víte, já vím, že se to tak běžně říká, ale naši posluchači jsou na tohle hákliví a nepřijali by to“).

Raději používat přítomný čas – „prezident Václav Klaus včera prohlásil, že s podpisem Lisabonské smlouvy počká až na rozhodnutí ústavního soudu“ x „Václav Klaus podepíše Lisabonskou smlouvu až po rozhodnutí ústavního soudu“ – i když třeba drobná odchylka od skutečného významu, lze korigovat v dalších větách – úvodní věta má (jak už jsme si řekli) funkci titulku – je to vlastně návnada, na kterou lovíme pozornost posluchače.

Funkce uvádět před jménem, nepoužívat zkratky (pouze skutečně všeobecně známé – Minimum interpunkce, vše vypisovat, včetně čísel (někdy) – vždy ale čísla zaokrouhlovat.

Minimum citací – pokud ano, musí být řečeno na začátku, ne až na konci – ne „citace“ a „konec citace“, ale „jak řekl“, „řekl doslova, že“ ...

Pozor na zájmena – ve snaze vyhnout se opakování slov mohou zhoršit srozumitelnost – musí být „na první pokus“ jasné, které slovo nahrazují.

Osobní tón zprávy – ne „volby budou“, ale „k volbám půjdeme“, ne „sněmovna rozhodla o zvýšení spotřební daně z alkoholu“, ale „za láhev vodky zaplatíme od tehdy a tehdy o tolik víc“.

Nejdůležitější je stručnost – u každé dílčí informace vážit, zda je skutečně nezbytná, zda se posluchač bez ní neobejde X například u aktuálních nehod nutný dostatek informací k tomu, aby posluchači věděli, zda se to může týkat někoho z jejich známých apod.

Ne - trpný rod (až na odůvodněné výjimky), odborné termíny, dlouhá slova, zbytečná slova, metafory

Předem se připravit na rozhovor – znát téma i osobu respondenta, vzájemně si rozumět
Seznam otázek před natáčením/vysíláním – není dogma (pracuje se s ním volně, ale jako pomoc, případně poslední záchrana – zejména při živém vysílání).

Říci předem respondentovi, o čem bude řeč, v jakém rozsahu, pro jaký účel. Výhody osobního rozhovoru před telefonickým. Sledovat obsah rozhovoru (zda vůbec dotyčný něco konkrétního říká, jak srozumitelně, jak se dá zpracovat), pokud něčemu nerozumím (lze předpokládat, že ani posluchači nebudou), požádat o vysvětlení, vrátit znovu, formulace otázek („otevřené“ – nelze odpovědět jen „ano“, či „ne“), důležité otázky „proč“, „jak“, „jak jste to vnímal“, „rozhodli byste se znovu stejně“ apod.

Neptat se stylem „odpověděli byste na ... „ – může zaznít „ne“ a hotovo.

Testovací úvodní otázky (důležité zejména v investigativní žurnalistice - nejlépe, pokud redaktor zná správnou odpověď).

Pokud se dotyčný vyhýbá určité odpovědi, přeformulovat otázku a vrátit se k ní, ale ne hned. Někdy stačí po neúplné odpovědi „vyčkávavě mlčet“. Nejtěžší a nejosobnější otázky raději až na konec (zejména pokud získáváme materiál o události, ve které je respondent velmi zaangažován a mohl by za ní nést nějakou odpovědnost – lobbismus, korupce, ale třeba i zavinění nějakého neštěstí nebo podílu na jeho následcích) – průběh rozhovoru může navodit dobrou atmosféru

Způsoby, jak dotyčného „rozmluvit“ – krátký rozhovor před natáčením či vysíláním (pozor na to, aby nebyl příliš věcný – nebezpečí, že vlastní rozhovor pak bude přímo, či nepřímo odkazovat na to, co bylo řečeno off record).